

НАУКОВЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
АПК В УМОВАХ
ЦЕНТРАЛЬНОГО
ПОЛІССЯ І
ПІВНІЧНОГО
ЛІСОСТЕПУ
УКРАЇНИ

ЮВІЛЕЙНИЙ ВИПУСК ПРАЦЬ
НАУКОВЦІВ ЖИТОМИРСЬКОГО
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ІНСТИТУТУ
(1922-1992)

значної шкоди справі формування і зміцнення дружби народів, культури міжнародного спілкування.

Насамперед це проблеми народів, які в період культу особи були примусово переселені з традиційних місць проживання; це масові незаконні репресії другої половини 30-х — початку 50-х років, які завдали нищівного удару кращим національним кадрам; ігнорування і ліквідація національно-духовних ознак у культурному житті народів.

Об'єктивного і правдивого висвітлення потребують масові репресії і знищення інтелектуального прошарку української нації. Наприклад, на початку 30-х років ОДНУ СРСР необгрунтовано звинуватило групу української інтелігенції в підготовці і проведенні контрреволюційної націоналістичної і шкідницької діяльності, у створенні, керівництві або участі в контрреволюційній організації «Український націоналістичний центр», що начебто ставила за мету шляхом збройного повстання повалити Радянську владу на Україні.

Повного і правдивого розкриття потребують трагічні події кінця 40-х — першої половини 50-х років: «боротьба з космополітизмом» і «справа лікарів», які мали певний національний аспект, а також необгрунтовані звинувачення в ці роки і пізніше талановитих діячів літератури і мистецтва в націоналізмі лише на тій підставі, що вони висловлювали біль і тривогу з приводу розвитку національної культури, своїми творами будили почуття національної гідності.

Очевидно, в курсах соціально-політичних наук варто ґрунтовніше зупинитися на деформаціях національної політики в застійні роки, в умовах утвердження командно-адміністративної системи і спроб реабілітації культу особи Сталіна. Це стосується насамперед висвітлення націоналістичних перекручень у кадровій політиці в ряді республік, ігнорування центром і союзними міністерствами національних, економічних, політичних і культурних інтересів республік, що спричинило чимало негативних наслідків, передусім міжнародну напруженість на сучасному етапі.

При цьому слід відмовитися від традиційного підходу, коли вирішення національних проблем у різних регіонах країни трактувалося переважно без урахування історичних умов, національних й етнічних особливостей. В сучасних умовах першочергового значення набуває розгляд процесів, взаємовідносин між націями через призму загальнолюдських інтересів. На нашу думку, дослідження діалектичного співвідношення національних і загальнолюдських інтересів повинно перебувати в центрі уваги суспільствознавців.

Отже, важливим фактором виховання культури міжнародного спілкування студентської молоді є наукове розуміння ними діалектики історичного розвитку національного життя народів, що дає

змогу одержати вичерпну відповідь на питання, які цікавлять студентство, і з'ясувати допущені помилки в міжнародних відносинах. Водночас, поглиблюючи аналіз, критику перекручень національної політики, ми не повинні недооцінювати всього того, позитивного, що створено народами за десятиріччя соціалістичних перетворень, щоб місце однієї неправди або напівправди не зайняла інша.

ЛІТЕРАТУРА

1. XIX Всесоюзна конференція КПРС і проблеми вдосконалення міжнародних відносин//Український історичний журнал. — 1989. — № 5. — С. 3—28; № 6 — С. 3—23.
2. Мельниченко В. Е. Во имя правды истории. — К.: Знання/Сер. 10 «Теория и практика коммунистического воспитания», № 7. — 1988. — 48 с.
3. Национальные процессы в СССР. Итоги, тенденции, проблемы//История СССР. — 1987. — № 6. — С 50—120.

Г. П. ГРИБАН, канд. педагогічних наук, доцент; Ф. Г. ОПАНАСЮК, ст. викладач, Житомирський сільгоспінститут.

ВИХОВАННЯ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ В СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Навчальні заняття з фізичного виховання покликані гармонічно і всебічно розвивати особистість студента, забезпечувати його не тільки знаннями, вміннями, навиками, а й виховувати високо-розвинену волю.

Спортивна діяльність, з однієї сторони, потребує для досягнення високих показників прояву вольових якостей, а з другої, є значним засобом їх формування і розвитку.

Питання вольової підготовки останнім часом найбільш успішно розробляються в психології спорту. Це зв'язано з умовами і потребами спортивної діяльності, яка до волі спортсмена ставить високі вимоги. Спортивна діяльність має свої специфічні особливості, що значною мірою впливають на психіку студентів, їх емоційні переживання і стан, вимагає максимальних вольових проявів. Все це потребує розгляду вольової підготовки студентів як обов'язкової умови на заняттях з фізичного виховання.

У науковій літературі питання виховання вольових якостей розглядаються авторами (А. Ц. Пуні, 1973; А. П. Поварніцин, 1976; К. П. Жаров, 1976; К. Л. Бабаян, 1977; Г. П. Грибан, 1986, 1989, 1990 і ін.) в основному у спортсменів високої кваліфікації. В той же час літературні джерела показують, що на навчальних заняттях з фізичного виховання у вузах недостатня увага приділяється фор-

муванню вольових якостей у студентів. Як правило, дуже рідко викладачі фізичного виховання використовують спеціальні завдання, вправи і прийоми, спрямовані на виховання вольових якостей. Мало використовуються бесіди, пояснення щодо вольової підготовки в процесі трудової, навчальної і спортивної діяльності. Багато занять позбавлені емоційності і психологічного напруження, в них відсутні елементи змагання, тобто не існує методики виховання вольових якостей у процесі занять фізичною культурою.

У зв'язку з цим метою наших досліджень було створення цілеспрямованої системи психолого-педагогічних впливів, що активізують вольові прояви у студентів в процесі занять з фізичного виховання.

Дослідження проводились в три етапи: на першому проводився констатуючий експеримент, спрямований на оцінку вольових якостей у студентів за модифікованою баловою методикою (Г. П. Грибан, 1984, 1989); на другому — розроблялись психолого-педагогічні методи впливу, що активізують вольові прояви студентів, тобто розроблялась методика вольової підготовки; на третьому етапі дослідження проводився психолого-педагогічний експеримент, в якому обґрунтовувалась ефективність цілеспрямованої роботи по вихованню вольових якостей, а також реєструвався комплекс показників, які дають можливість судити про рівень вольової і фізичної підготовленості студентів. У педагогічному формуючому експерименті взяло участь п'ять навчальних груп студентів економічного факультету і" факультету механізації сільського господарства.

Аналіз показників свідчить, що рівень розвитку вольової активності студентів на заняттях з фізичного виховання знаходиться в певній залежності від рівня їх фізичного розвитку і підготовленості.

Використовуючи методику балової оцінки, ми одержали дані щодо розвитку досліджуваних вольових якостей (цілеспрямованість, наполегливість і завзятість, витримка і самовладання, ініціативність і самостійність, сміливість і рішучість). Це дало можливість виділити умовно три групи студентів: з низьким рівнем вольового розвитку; середнім і високим (табл. 1). До першої групи відносились студенти, які мають середній бал >4,3, до другої — >3,7, до третьої — <3,7.

Високий рівень вольового розвитку характерний для студентів активних, рішучих, впевнених у собі і своїх силах. Вони відрізняються великим бажанням займатися спортом, відповідальністю за відвідування занять і виконання вимог викладача. Ці студенти характеризуються переконаністю в необхідності подолання труднощів навчального процесу, чітко усвідомлюють значимість систематичних занять фізичною культурою. їм властива зібраність, організованість, цілеспрямованість поведінки, осмисленість рішень і дій.

Середній рівень вольового розвитку у студентів виявляється в розумінні важливості занять фізичною культурою. Однак студенти цієї групи можуть пропускати заняття, відступають перед труднощами. Вони наполегливо і завзято працюють в процесі навчання при сприятливих для них умовах (цікаві заняття, музичний супровід).

Низький рівень вольового розвитку у студентів характеризується нерішучістю, відсутністю наполегливості і завзятості при виконанні завдань і вимог програмного матеріалу. Студенти цієї групи добре усвідомлюють труднощі учбового процесу, але не бажають їх переборювати. Цим студентам властива, в більшості випадків, низька фізична підготовленість, неорганізованість, незібраність у поведінці.

Згідно з виявленими рівнями вольового розвитку, в педагогічному експерименті ми використовували конкретні методичні прийоми, спрямовані на активізацію вольової поведінки студентів.

Для студентів з низьким рівнем вольового розвитку використовувався різноманітний комплекс прийомів, що сприяють заняттю фізичною культурою і спортом, подоланню труднощів навчального процесу. Крім того, кожне навчальне заняття було побудоване так, щоб формувались вольові якості, самоконтроль за виконанням вимог і нормативів учбової програми.

Таблиця 1

Зведені середні показники розвитку вольових якостей у студентів у процесі навчальної діяльності з фізичного виховання (у балах)

Рівень вольового розвитку	12	Вольові якості				Вольова підготовленість
		цілеспрямованість	наполегливість і завзятість	рішучість і самозадання	ініціативність і сміливість	
Низький	34	3,0	2,9	3,2	3,4	3,02
Середній	64	3,6	3,8	3,8	3,8	3,74
Високий	19	4,4	4,5	4,2	4,4	4,42

Для студентів з середнім рівнем вольового розвитку були розроблені і використані інші прийоми, що сприяють заняттям фізичною культурою і спортом і спрямовані на усвідомлення суб'єктивної цінності кожного завдання в навчальному занятті. Прийоми контролю і аналізу за ходом навчального процесу пропонували більш високий рівень вимог до самоорганізації і самоконтролю за своїми діями і поведінкою.

Так як студентів з високим рівнем вольового розвитку відрізняє достатня самоорганізація, енергійне подолання труднощів навчального процесу і позитивне ставлення до занять, то прийоми, які спонукають до навчальної діяльності, були спрямовані на усвідомлення змісту кожної вправи і кожного завдання, заохочувалась ініціативність і самостійність при прийнятті рішень. Прийоми, направлені на формування вольових якостей, мали за мету самовиховання волі, здатність виконувати необхідні вправи і завдання викладача в складних метеорологічних умовах, при появі втоми, а також розвивати уміння доводити завдання до кінця при будь-яких обставинах.

Вказані прийоми включались в навчальні плани занять і систематично використовувались викладачем. Крім того, для створення умов, які сприятливо впливають на процес формування вольових якостей і забезпечують ефективність виховного впливу викладачів на ріст продуктивності роботи студентів, ми включали в навчальний процес додаткові заходи. На початку заняття ми загострювали увагу на організаційному моменті, створювали психологічну готовність до навчальної роботи, дохідливо і чітко визначали цілі і завдання заняття.

У вступній частині заняття ми давали спеціальні завдання, які вимагали проявів вольових зусиль, а саме: самостійний підбір і виконання вправ у незвичних умовах, пошук полегшених умов виконання вправ, використання корегуючих і дихальних вправ тощо.

В основній частині заняття також ставили подібні цілеспрямовані завдання: вибір раціональних способів виконання вправ, варіантів техніки і тактики, включення вправ, які суперечать мотивам діяльності студентів, постановка завдань на пошук засобів подолання труднощів і самоконтроль за їх виконанням, виконання вправ з максимальною інтенсивністю і на максимальний результат на фоні втоми, проведення самоаналізу своїх дій і поведінки.

В заключній частині заняття ми вимагали від студентів визначення і виявлення своїх слабих сторін і недоліків в розвитку фізичних якостей, рухових навиків і умінь, ставили конкретні індивідуальні домашні завдання, вказавши на засоби для їх виконання.

Крім того, для активізації вольових проявів студентів нами широко застосовувались методи вправ, переконань і стимулювання.

Експериментальні дослідження також показали, що виховання вольових якостей залежить не тільки від організації навчально-виховного процесу, але й від особистої активності студентів. Для того, щоб викликати у студентів певну фізичну і психологічну активність, бажання і необхідність виконання навчальної роботи, нами створювались умови, які сприяли підвищенню вольової активності студентів. Це, перш за все, цікаве, змістовне і різноманітне проведення навчальних занять і відповідність навантажень підго-

товленості студентів, позитивні взаємовідносини в групі, сприятливий емоційний фон на занятті, індивідуальний підхід, оцінка і схвалення результатів діяльності студентів, облік наявності мотивів та інтересів до засобів фізичної культури, готовність до фізичного вдосконалення і задоволення від занять фізичною культурою.

Цілеспрямована робота по формуванню вольової активності значно підвищила якість навчального процесу з фізичного виховання, яке відбилось на покращанні відвідування занять, дисциплінованості, старанності та організованості студентів. Крім того, у студентів експериментальних груп значно підвищилась успішність і рівень фізичної підготовленості (табл. 2). Найбільші зрушення відбулися в експериментальних групах у чоловіків в бігу на 3000 м і підтягуванні (рівень достовірності — $P < 0,01$), а в жінок всі досліджувані параметри фізичної підготовленості мають достовірні показники покращання результатів.

Таким чином, результати формуючого педагогічного експерименту показали, що цілеспрямована робота по вихованню вольових якостей дозволяє на протязі навчального року значно підвищити рівень фізичної підготовленості студентів, що дає підстави для впровадження методики виховання вольових якостей в практику викладання фізичного виховання у вузах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жаров К. П. Волевая подготовка спортсменов. М.: Физкультура и спорт, 1976. - 150 с.
2. Поварницын А. П. Волевая подготовка лыжника-гонщика. М.: Физкультура и спорт, 1976. — 128 с.
3. Пуни А. Ц. Психологическая подготовка спортсмена к соревнованию. // Теория и практика физической культуры. — 1969. — № 2 — С. 52 — 56.